

UNHCR
The UN Refugee Agency

LESGEVEN OVER VLUCHTELINGEN

**6-9
jaar**

**Lesmateriaal
basisonderwijs**

Meer lesmaterialen op: unhcr.org/teaching-about-refugees

© 2017 UNHCR

VOOR JE BEGINT

Hoe rekening houden met kinderen van vluchtelingen, asielzoekers, migranten en staatlozen in de lesplanning.

Voor je les geeft over het onderwerp vluchtelingen, asielzoekers, nationaliteit en migranten, neem je best even de tijd om het profiel van de leerlingen in je klas in detail te bekijken. Zijn er vluchtelingen, migranten, kinderen van migranten of staatlozen bij? Als dat zo is, overweeg om je lesplannen eerst met hen en/of hun ouders te bespreken. Vooral bij jongere kinderen is het best meteen ook de ouders te betrekken.

Hou in je lessen waar mogelijk rekening met de ideeën van de kinderen en met de feedback van de ouders. Vraag hen alleen vragen te beantwoorden als ze uitdrukkelijk laten verstaan dat ze geïnteresseerd zijn in het beantwoorden van vragen over, of in het bespreken van hun situatie. Begin het gesprek alleen als je merkt dat je gesprekspartners er open voor zijn. Staatloze personen hebben geen nationaliteit en zijn daardoor burgers van geen enkel land.

Staatloosheid komt voor in verschillende situaties. In sommige landen worden etnische of religieuze groepen bijvoorbeeld wettelijk niet erkend als burgers. Sommige kinderen zijn geboren in een ander land dan het land waarvan de ouders de nationaliteit hebben. Ze kunnen niet de nationaliteit verkrijgen van het land van hun ouders of van het land waar ze geboren zijn. Wereldwijd zijn er nog een aantal landen die wetten hebben die moeders niet toelaten om hun nationaliteit aan hun kinderen door te geven. Basisrechten zoals onderwijs, gezondheidszorg, werk, vrijheid van vestiging en andere worden vaak ontzegd aan staatloze personen. Zonder die rechten worden ze met veel moeilijkheden en frustratie geconfronteerd. Wees voorzichtig met het gebruik van woorden zoals 'land' en 'nationaliteit' wanneer je staatloze kinderen in je klas hebt. In de plaats daarvan kun je de woorden 'je thuis' of 'je cultuur' gebruiken.

INHOUD

Dit pakket lesmaterialen bestaat uit vier delen:

1. Sociale en emotionele vaardigheden ontwikkelen en de omgang tussen leerlingen vergemakkelijken

In dit deel leren kinderen om emoties van zichzelf en van anderen te herkennen en er mee om te gaan. Ze leren ook om gepast op emoties te reageren wanneer ze voorkomen. Kinderen leren ook empathisch te reageren op ervaringen van anderen in hun klas.

1.A Leerdoelen

Begrijpen dat elke persoon in mijn klas interessant kan zijn om mee samen te werken. Begrijpen dat elke persoon in de klas een naam heeft die zijn wortels heeft in een eigen familie en culturele achtergrond.

1.B Leerdoelen

De eigen emoties begrijpen en een woordenschat ontwikkelen die gebruikt kan worden om emoties uit te drukken. Actief leren nadenken over emoties en ervaringen.

2. Diversiteit waarderen

In dit deel leren kinderen culturen van over de hele wereld kennen en worden ze aangemoedigd om ideeën, spellen, muziek, begroetingen en voedsel uit andere culturen te ontdekken en ermee te spelen. Kinderen worden er zo toe aangezet om de gelijkenissen en verschillen tussen mensen te leren kennen en te waarderen.

Leerdoelen :

Begrijpen dat mensen die uit andere landen komen vaak op een andere manier met elkaar omgaan en op een andere manier communiceren.

Begrijpen dat de verschillen tussen mensen de wereld rijker en diverser maken.

Begrijpen dat de verschillen tussen mensen de wereld rijker en diverser maken.

3. Nieuwkomers begrijpen

In dit deel leren kinderen ervaren hoe het is om als nieuweling in een klas aan te komen. Kinderen komen te weten wat het betekent om een nieuwe taal te moeten leren, nieuwe spelletjes te spelen, nieuwe vrienden te maken en een schooldag te ervaren als een nieuweling op school.

Leerdoelen :

Begrijpen waarom aankomen als nieuw kind in een school een beangstigende en stresserende ervaring kan zijn.

Zorgen dat kinderen met empathie reageren op nieuwkomers.

4. Zorgen voor een rustige klasomgeving

In dit deel leren kinderen om samen met de leerkracht regels uit te werken om er voor te zorgen dat de klas rustig blijft en dat iedereen zich aan regels houdt. Kinderen leren nadenken over hun gedrag en welke effecten dit gedrag kan hebben op anderen. Ze leren ook hun eigen positief gedrag en dat van anderen te waarderen.

Leerdoelen :

Begrijpen dat gevoelens die in de klas vaak voorkomen een effect kunnen hebben op de manier waarop je in bepaalde situaties reageert.

Begrijpen welke dingen kunnen helpen om te kalmeren als dat nodig is.

Begrijpen hoe een klas kan samenwerken aan een betere en aangename omgeving voor iedereen.

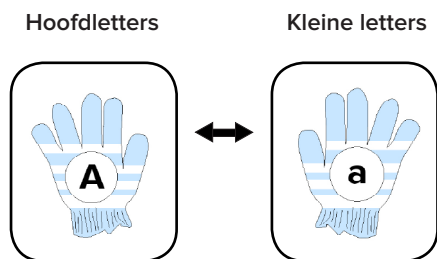
BASISONDERWIJS 6 TOT 9 JAAR

1.A Activiteiten om relaties tussen kinderen te vergemakkelijken en intercultureel bewustzijn op individueel niveau te ontwikkelen.

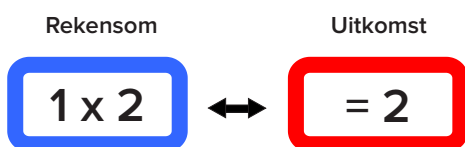
1.A.1 Nieuwe relaties opbouwen in de klas

Op de website van UNHCR ([link](#)) kan je sets met kaartjes downloaden. Eén set bevat kaartjes met handschoenen met daarop bij elkaar passende kleine letters en hoofdletters. De tweede set kaartjes bestaat uit rekensommetjes met bijhorende oplossingen.

Print de vellen met kaartensets uit en knip ze uit. Deel ze uit aan de kinderen en zorg er voor dat de kaartjes die bij elkaar passen, gelijk verdeeld zijn zodat ieder kind zeker een partner kan vinden tijdens het spel.

Voor het letterspelletje moeten de kinderen in de klas rondlopen en op zoek gaan naar het kind dat de bijhorende kaart met dezelfde letter heeft (hoofdletters en kleine letters).

Voor het rekenspelletje moeten kinderen op zoek gaan naar hun partner die de bijhorende rekensom of oplossing heeft.

Je kan ook zelf woordenschatkaartjes maken. Schrijf een aantal woorden op kaartjes en maak kaartjes met bijhorende woordverklaringen. Ook

hier krijgt elk kind een kaartje en moet hij of zij op zoek gaan naar het kind met het passende kaartje. Aan het einde kunnen de kinderen je vertellen wat ze leuk vonden aan het spel.

1.A.2 Vertel me eens over je naam

Geef de kinderen huiswerk. Laat hen aan hun ouders of aan broers en zussen vragen wat hun naam betekent, waar de namen vandaan komen en of er andere mensen in hun familie zijn met die naam.

Als namen zijn geschreven in een ander alfabet, laat kinderen hun ouders dan vragen om de namen in de letters van dat andere alfabet op te schrijven op blaadjes die ze dan mee terug naar de klas kunnen nemen. Speel daarna in groep of verdeel de klas in duo's. In groep of per twee vraag je de kinderen de volgende vragen stellen aan klasgenootjes.

Hoe heet je?

Waar komt je naam vandaan?

Wat betekent hij?

Je kunt de namen van de kinderen ook introduceren in verschillende talen (bijv. Pierre, Peter of Petteri). Je kan ook vragen of er kinderen in dezelfde klas, hetzelfde jaar, of dezelfde groep of school zijn met een andere naam die dezelfde afkomst heeft.

In groep kan je de kinderen naar de kaartjes met namen in een vreemd alfabet laten kijken en het vragen om de namen in dat alfabet op te schrijven. Elk kind kan een tekening maken die zijn eigen naam voorstelt. Hang de tekeningen op in het klaslokaal.

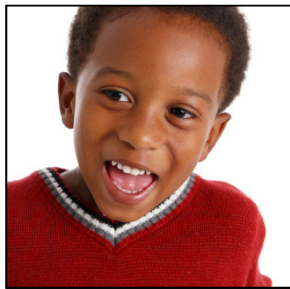
1.B Activiteiten om de emotionele intelligentie te ontwikkelen en om kinderen te leren de eigen emoties te herkennen en te interpreteren.

1.B.1 Emoties herkennen

Op de website van UNHCR ([link](#)) kan je een set met kaartjes voor dit spel downloaden. Print het vel met de kaartenset uit en knip de kaartjes en de bijhorende woordkaartjes uit.

Verbaasd

Opgewonden

Toon de kinderen de kaartjes met de gezichten en vraag hen om de emotie op het kaartje met woorden te beschrijven, zoals 'vrolijk', 'verdrietig', 'boos'. Toon hen daarna het correcte bijhorende kaartje en herhaal zodat de kinderen de emotie leren herkennen.

1.B.2 Emoties uitbeelden

Verdeel de klas in kleine groepjes of in duo's. Vraag de groepjes om om de beurt de emoties die ze hebben geleerd, uit te beelden. Vraag de kinderen ook of ze nog andere emoties kennen die ze kunnen uitbeelden.

De kinderen mogen elkaar ook nieuwe woorden leren die in hun familie en in hun cultuur en taal gebruikelijk zijn.

Je kan dit spel spelen zowel na 1.B.1 en na 1.B.3 van zodra de kinderen meer woorden hebben geleerd die emoties uitdrukken.

1.B.3 Emotionele woordenschat vormen

Leerde kinderen nog meer woorden die emoties uitdrukken, maar gebruik deze keer woorden die een beetje ingewikkelder zijn. Vraag aan de kinderen of ze weten wat de woorden betekenen. Als ze de woorden niet kennen, kan je ze samen met hen uitbeelden en aan de kinderen vragen om gelaatsuitdrukkingen te tonen die bij de emoties horen.

1.B.4 Gevoelens uitdrukken

Wanneer de kinderen minstens acht emoties vlot kunnen herkennen, hang je 'emotiekaarten' op in de klas. Schrijf op die kaartjes het woord voor de emotie, eventueel met een foto of afbeelding van een gezicht er bij. Prik de kaarten op een prikbord of hang ze ergens anders op (bijvoorbeeld op een magneetbord, of schrijf op gelamineerd papier met een stift).

Onder elke emotiekaart leg je een bakje. Geef de kinderen elk een naamkaartje of een fotootje van zichzelf en zeg hen dat ze tijdens lesuren op elk moment hun naamkaartje of foto mogen leggen in een bakje dat hoort bij de emotie die ze op dat moment voelen. Je kan kinderen ook gericht vragen om hun naam in een bakje bij een emotiekaart te leggen. Als iemand bijvoorbeeld last heeft met een puzzel, kan je hem of haar vragen om zijn of haar kaartje in een bakje te leggen, bijvoorbeeld bij 'verward'. Of iemand is heel blij, of iemand voelt zich wat buitengesloten uit de groep. Dan kan je op dat moment vragen aan het kind om zijn of haar naam in een bakje te leggen, bij emotiekaarten zoals 'blij', 'opgewonden', 'verlegen', 'bang'.

2. Activiteiten om kinderen te leren omgaan met diversiteit en over andere landen en culturen te leren.

In dit deel leren kinderen hun horizon te verbreden en verschillen en gelijkenissen tussen landen en culturen te herkennen en te waarderen. Zoek om te beginnen een moment waarop je met de ouders kan praten van kinderen die uit andere landen komen en vraag na of ze bereid zijn mee te werken aan activiteiten in deze module.

Sommige activiteiten zijn gebaseerd op culturele gewoonten van bepaalde landen. Je kan die activiteiten ook aanpassen zodat ze de gewoonten van de nieuwkomers in je klas reflecteren, als ze bereid zijn daaraan mee te werken. Neem voldoende tijd om er zeker van te zijn dat de ouders zich op hun gemak voelen als je over dit onderwerp les geeft, en nodig ze zo nodig eens uit naar de lessen die je geeft.

2.1 Op verschillende manieren leren groeten

Je kan de hele klas leren hoe mensen elkaar in andere landen en culturen begroeten. Pik een kind uit de groep en verwelkom het met een begroeting die niet iedereen kent. Vraag het kind daarna om iemand anders in de klas op dezelfde manier te begroeten. Laat alle kinderen daarna de begroeting inoefenen.

Begin daarna het hele spel opnieuw met een andere begroeting. Vraag daarna aan de kinderen wat ze herkenbaar vonden en wat ze verschillend vonden aan de begroeting. Vraag hen of ze een favoriete begroeting hadden.

Daarna kan je, afhankelijk van de klassituatie, de kinderen vragen om elkaar een week lang te begroeten op de manieren die ze tijdens het spel geleerd hebben. Herinner hen aan de begroeting voor ze aan het eind van de dag naar huis gaan, zodat ze het de volgende dag meteen oppikken. Begroet zelf de eerste student die aankomt op een

van de aangeleerde manieren. Bespreek aan het einde van de week of het gemakkelijk of moeilijk was om de begroeting te onthouden en waarom. Bespreek hoe het zou zijn om elke dag een nieuwe groet te moeten doen. Vraag de kinderen of ze iemand kennen die verhuisd is en dit moest doen, en of ze dit zelf ooit hebben moeten doen.

2.2 Groeten op de kaart

Nadat de kinderen de verschillende manieren van begroeten hebben geleerd, neem je een wereldkaart en bekijk je met je klas waar de begroetingen vandaan komen. Plak een sticker op elke plek. Je kunt een spel spelen waarbij je een sticker aanwijst en de kinderen vraagt naar de begroeting die daar gebruikt wordt, en of ze nog meer dingen weten over de plek waar de sticker geplakt is.

2.3 Muziek van andere landen/culturen

Zet muziek op en vraag de kinderen er iets bij te tekenen. Laat hen de muziek beschrijven, laat ze een ritme klappen of dansen.

Welke emoties voelen ze?

Welke kleuren horen ze?

Als ze zich de muziek als een dier voor moesten stellen, welk dier zou het zijn?

Wanneer ze naar de muziek hebben geluisterd, vraag je de kinderen om te raden waar de muziek vandaan komt. Pik het juiste land of de juiste cultuur daarna uit de plaatsen waarover je tot nu toe les gegeven hebt. Ga verder met deze activiteit met muziek uit andere landen en culturen. Kinderen kunnen daarna hun lievelingsmuziek kiezen en een gedicht schrijven, een tekening maken of een dans doen om uit te drukken wat ze van de muziek vonden.

2.4 Voedsel van andere landen of culturen

Vraag de kinderen om te vertellen wat ze eten als ontbijt aan de hele klas, of aan elkaar in kleine groepjes of in duo's. Wijs per groepje of duo een verslaggever aan. Vraag de kinderen ook om te vertellen over de verschillen tussen wat ze gewoonlijk als ontbijt eten. Maak een lijst van alle voedingsmiddelen die als ontbijt worden gegeten in de klas.

Breng populaire ontbijten mee van de landen je les over gegeven hebt. Als dat mogelijk is, organiseer dan een kookklas waarin de kinderen het ontbijt kunnen klaarmaken. Ze kunnen de gerechten dan bijvoorbeeld in de pauze opeten.

2.5 Spelletjes van andere landen of culturen

Verdeel de klas in kleine groepjes en geef elk groepje een spelletje, en leg uit hoe het

gespeeld wordt. Geef ze 20 minuten om de spelletjes te spelen en laat hen dan hun spelletje doorgeven aan een ander groepje. Als je spelletjes wil spelen die best buiten gedaan worden, bekijk dan of je voor de pauze gebruik kan maken van het speelplein van de school en speel het spel samen.

Breng de klas daarna samen en bespreek de spelregels van de spelletjes. Vraag hen of de spelletjes lijken op spelletjes die ze al eerder gespeeld hebben. Vraag wat ze de leukste en de minst leuke dingen vonden aan de spellen.

Vraag daarna aan de kinderen om in kleine groepjes of individueel de spelregels op te schrijven of te tekenen en maak er een poster van voor in de klas. Als alternatief kunnen ze een spel ook in kleine groepjes aan andere klasgenootjes presenteren waarbij ze de regels uitleggen.

3. Activiteiten om de ervaring van nieuwelingen in het land en in de klas te helpen begrijpen.

3.1 Een nieuwe taal leren

Doe alsof je een groepsactiviteit in de klas begint, en begin plots te praten in een nonsensetaal die niemand begrijpt, of begin met het zeggen van niet bestaande woorden. Daarna krijgt elke leerling een blad met daarop twee nonsensewoorden, of een paragraaf in onbegrijpelijke taal. Vraag de kinderen om te antwoorden op wat ze op het blad kunnen lezen en hun antwoord op te schrijven of te tekenen.

Breng de klas daarna bij elkaar voor een groeps gesprek en praat over wat er gebeurde. Vraag ze hoe de kinderen zich voelden. Kies samen woorden die beschrijven hoe ze denken dat een kind zich zou kunnen voelen op de eerste dagen dat het naar school komt als het de taal niet spreekt. Hang deze woorden op in de klas en zorg voor een vrij prikbord waar kinderen als ze dat willen dingen op kunnen prikken die ze kunnen doen om het nieuwkomers wat gemakkelijker te maken wanneer ze voor het eerst in de klas aankomen.

3.2 Wat hebben we geleerd?

Vraag de kinderen wat ze hebben geleerd over andere landen en culturen tijdens de activiteiten. Vraag hen wat ze hebben geleerd over begroetingen, taal, voedsel, spelletjes en muziek. Vraag de kinderen hoe ze zich zouden voelen als alle dingen anders zijn als ze naar een andere plaats of een ander land zouden moeten verhuizen. Probeer zoveel mogelijk te bespreken welke emoties met zo'n verhuis gepaard zouden gaan.

Je kan daarvoor eventueel ook de emotiekaarten en andere hulpmiddeltjes gebruiken die beschreven zijn in dit lespakket, en moedig de kinderen ook aan om woorden te gebruiken die ze geleerd hebben. Vraag de kinderen tot slot om zich in kleine groepjes op te splitsen en een toneelstukje te maken, een lied of een gedicht te schrijven of een poster te tekenen over hoe ze iemand kunnen helpen die mogelijk een nieuweling is in ons land en in de klas.

4. Activiteiten om rust in de klas te brengen en te zorgen voor een goede leeromgeving voor iedereen

4.1 Manieren vinden om rustig te worden

Vraag de kinderen in groepsverband om na te denken over momenten waarop ze zich verdrietig, boos, geërgerd of gefrustreerd voelden.

Verwijs naar de emoties die de kinderen eerder in deze module geleerd hebben om uit te leggen welke taal, welk gedrag en welke acties en reacties kunnen opgeroepen worden als kinderen zich verdrietig, boos, geërgerd of gefrustreerd voelen.

Maak een lijst met dingen die ze zelf zouden kunnen doen om te kalmeren en om met negatieve gevoelens om te gaan en hang deze lijst aan de muur. Moedig kinderen aan om deze acties te ondernemen wanneer ze zich niet zo goed zouden voelen. Geef ze bijvoorbeeld een boek, adem diep in en uit, of organiseer een andere kalmerende activiteit. Geef de kinderen een mooi compliment wanneer ze zelf actief kiezen om zichzelf te kalmeren door iets te doen als ze zich niet goed voelen.

4.2 Rust in de klas brengen

Als aanvulling op 4.1 vraag je aan de kinderen of het zou helpen als je een kalm plekje inricht in de klas waar ze zich even kunnen terugtrekken als ze negatieve gevoelens hebben. Vraag welke dingen in het kalme plekje gelegd kunnen worden om kinderen te helpen kalmeren.

Bekijk dan hoe je het kalme plekje kan inrichten in de klas. Je kan bijvoorbeeld een hoekje maken met een paar kratten of kartonnen dozen, met daarin wat speelgoed of andere dingen waarmee kinderen kunnen spelen, die ze kunnen vastpakken, of boekjes die ze kunnen lezen. Als je niet zo veel plaats hebt, kan je de kalme plek markeren met een hoelahoep of een andere vorm waarin kinderen kunnen gaan zitten als ze moeten kalmeren. Als je een groter lokaal hebt, kan een plek met een plant en iets zachts om op te zitten helpen.

Maak duidelijk dat niemand voor straf naar het kalme plekje gestuurd zal worden. Moedig de kinderen aan om zelf van het kalme plekje gebruik te maken als ze daar nood aan hebben. Ze moeten ook zelf beslissen wanneer ze kalm genoeg zijn om het kalme plekje weer te verlaten. Dit zal kinderen leren om bewust te worden van hun eigen mechanismen om om te gaan met negatieve gevoelens.

4.3 Klasregels opstellen

Voortbouwend op vorige activiteiten vraag je de kinderen om met de hele klas of in kleine groepjes regels voor de klas op te stellen. Wanneer elke regel is opgesteld, schrijf je hem op een groot vel papier. Je houdt deze regels het hele schooljaar zichtbaar in de klas. Verwijs regelmatig naar de regels en moedig de kinderen aan om wanneer nodig ook naar de regels te verwijzen.

Meer lesmaterialen op [unhcr.org/teaching-about-refugees](https://www.unhcr.org/teaching-about-refugees)

Door Mialy Dermish.
Bijdrage aan de lesplannen voor diversiteit
in de klas door Alain Uwumugambi, Niala Khalil en Hibatillah Ibrahim.